

PROJECTES PATRIMONIALS I INTEGRACIÓ EN EL PAISATGE PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

RAMON TEN CARNÉ, *cap del Servei d'Arqueologia, Direcció General del Patrimoni Cultural, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Tel. 93 316 27 40.*

Partim de la premissa que el paisatge evoluciona constantment i, per tant, al llarg del temps ha anat canviant, ja sigui per motius naturals i climàtics com antròpics.

Queda molt clar pels estudis que s'han desenvolupat en jaciments arqueològics i paleontològics que el paisatge que tenim i, que ara veiem i gaudim, no és on va desenvolupar-se la vida en aquell moment. Per tant, la tasca dels arqueòlegs, paleontòlegs i gestors patrimonials és explicar aquesta evolució natural i històrica del paisatge, dins de la preservació del paisatge actual i la integració dels jaciments tant arqueològics com paleontològics en aquest paisatge, així com tot tipus de monuments.

Hem d'aconseguir recrear el possible paisatge que hi havia en aquella època per poder comprendre la realitat històrica i mirar de modificar al mínim aquest paisatge antic. Si no es fes així, no s'entendrien la majoria d'assentaments humans en certs llocs.

Per tal d'aconseguir aquestes fites, la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya aplica aquests conceptes en la realització de projectes de consolidació, restauració i adequació de jaciments arqueològics, paleontològics i de patrimoni arquitectònic, com també de monuments i conjunts històrics.

Pel que fa referència al planejament urbanístic i els estudis d'impacte ambiental, s'apliquen els mateixos paràmetres en els informes que s'emeten i, també, en els acords de la Comissió del Patrimoni Cultural de Catalunya i de les corresponents comissions territorials.

Es presenten ara diversos exemples pràctics de projectes ja executats o en via d'execució.

En primer lloc, tenim el projecte de parc arqueològic del paratge del Reclau a Serinyà (Pla de l'Estany) on s'intenta recrear i explicar el Paleolític mitjà i superior a Catalunya. El projecte del parc va ser realitzat, conjuntament, entre el Consell Comarcal del Pla de l'Estany, propietari dels terrenys i la gestió dels jaciments, la Universitat de Girona, investigadora científica dels jaciments arqueològics i el Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. La concreció arquitectònica del projecte va ser obra de l'arquitecte del Consell Comarcal del Pla de l'Estany i l'execució a càrrec de la Diputació de Girona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Consell Comarcal i, bàsicament, el Pla d'obres i serveis de la Generalitat de Catalunya.

S'aconsegueix una integració del projecte amb el paisatge actual i, ensems, entendre l'evolució paisatgística i cultural experimentada per les coves i la vall del riu Serinyadell a través de 200.000 anys. Això es fa amb un acurat traçat de camins que ens porten a cada cavitat arqueològica i un centre d'interpretació lligat al paisatge, on s'explica, mitjançant rèpliques i audiovisuals, com vivien els homes i les dones del paleolític i com era el paisatge on caçaven i desenvolupaven les seves activitats.

Un segon exemple d'evolució total del paisatge al llarg dels temps, i de la seva integració i explicació en el medi actual, és el jaciment paleontològic de Fumanya, a la comarca del Berguedà. Aquest indret és compost per diversos jaciments d'icnites i ous de dinosaure.

En el moment en què hi habitaven els dinosaures, el paisatge era molt diferent amb zones humides d'aigua. Els dinosaures deixaren les seves petjades marcades al terra, que es fossilitzaren i, amb el temps, els moviments geològics van fer que canviessin de posició i es recobriessin de noves capes vegetals fins als nostres dies. Avui el

Figura | 2 Detall d'itinerari. Parc arqueològic del Reclau (Serinyà)

Figura | 3 Detall d'icnites. Fumanya sud

paisatge és format per una sèrie de boscos i prats en l'anomenada serra d'Ensija, que ha estat declarada PEIN per protegir el paisatge i la natura de muntanya.

En el seu moment, aquest paisatge es va veure alterat i substituït per un paisatge miner a cel obert, que ens descobreix al seu interior un altre paisatge l'antiguitat del qual oscil·la entre 65 i 73 milions d'anys i ens mostra l'ocupació del nostre planeta pels dinosaures, que ens van deixar les seves petjades i els seus ous. Per aquest motiu reconstruïm una manera de viure i, per tant, un paisatge nou.

Ens trobàvem, però, davant una paradoxa. La legislació mediambiental ens feia restaurar el paisatge muntanyenc tapant l'explotació minera. Havíem de prendre una decisió per tal de preservar i mostrar el paisatge del Cretaci superior. S'aconsegueixen integrar les parets amb icnites de dinosaure en la restauració del paisatge miner i ressaltar la seva importància, alhora que s'harmonitza aquest paisatge amb el discurs del Museu de les Mines de Cercs i es fa un projecte de parc paleontològic incoant l'expedient de declaració d'aquests conjunts amb restes de dinosaure

com a bé cultural d'interès nacional. Zona paleontològica i, a més, sis comunitats autònomes de l'Estat espanyol, entre les quals Catalunya, estan treballant per incloure les icnites de dinosaure de la península Ibèrica a la llista de patrimoni mundial cultural i natural de la UNESCO.

En les actuacions actuals de protecció física, el patrimoni cultural juga amb el concepte d'espai obert el qual ens mostra els jaciments arqueològics en l'aspecte més proper de com podia ser en el seu moment històric. Així, tenim, com a tercer exemple, el conjunt amb pintures rupestres de la serra de la Pietat a Ulldecona (Montsià), declarades bé cultural d'interès nacional. Zona arqueològica, inclosa a la llista de patrimoni mundial cultural i natural de la UNESCO.

En aquest conjunt d'art rupestre s'ha fet un tancament perimetral ampli de tots els abrics amb pintures per tal que la gent pugui romandre en el lloc on vivien i caçaven els homes prehistòrics i fer-se una idea clara dels seus costums i, a més, preservar el paisatge tal com és, per comprendre millor el medi natural en què transcorria la seva vida.

Figura | 4 Vista general. Abris d'ermes de la Serra de la Pietat (Ulldecona)

Figura | 1 Diagnosi. Espais amb valors mediambientals (font: Pla director de l'Alt Penedès. Gener 2003)

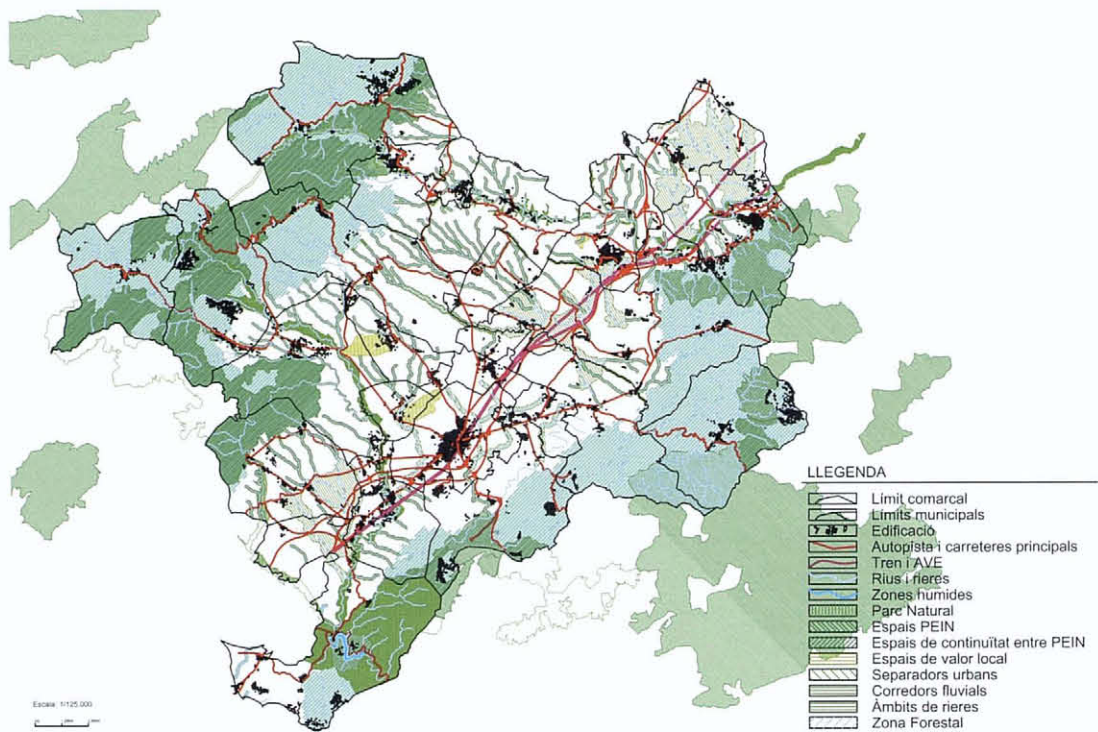

Figura | 2 Diagnosi. Sòl no urbanitzable lliure permanent (font: SITPU 2000)

